

TRI ŠUMARA STARINE

Na istom ognjištu, oko koga su se u Zagrebu u doba Ilirskog Pokreta sakupljali najistaknutiji narodni radenici (Gaj, Vukotinović, Rakovac, Bogović, Babukić, Šulek, Štrosmajer itd.), te gotovo u isto vrijeme nalazimo i prve šumarske borce (Šporer, Tomić, Kos, Etinger, Rački, Barišić itd.). Naročito se živo isticao trojica: *Šporer-Tomić-Kos*, koji je bio zapravo nosioc svih kretanja na polju šumarstva onoga vremena. Oni su u punoj mjeri zaslužili, da se upoznamo s njihovim radom.

FRANJO ŠPORDER

[1806-1865].

Franjo Šporer rodio se u Dubovcu kraj Karlovca 1806. Svršio je gimnaziju u Karlovcu. Otac Šporerov, karlovački „maire“ Napoleonove Ilirije, upoznao se sa reformom šumarske uprave, što je počeo provoditi Francuzi. Upoznao se sa „korišću i opsegom te struke“ te odlučio, da će svoga sina obrazovati kao šumara.¹⁾ Mladi Šporer svršio je šumarske nauke (trogodišnji tečaj) 1829. u Mariabrunnu. Prvo mu je namještenje bilo u Tirolu. No kako ga je želja vukla za zavičajem, vidimo ga već godine 1831. kao šumara varaždinske regimente sa sjedištem u Križevcima. U tom svojstvu hvata se Šporer u kolo narodnih radenika. No vlast ga smatra sumnjivcem, progoni i premješta 1836. u Otočac. Tamo — po ženi — ulazi u rodbinske veze sa starom senjskom porodicom Hreljanovića. Iz Otočca bude premješten u Vinkovce. No i odavle on podupire narodne težnje te ga zato oglasiše pogibeljnim čovjekom. (Bio je kasnije premještan u Osijek, Fužine, Pliberk, Petrinju i Mehadiju.)

Već 1840. počinje Šporer pisati članke o šumarstvu u zagrebačkom listu *Croatia*.²⁾

¹⁾ Kesterčanek: „Nadšumar Franjo Šporer“. Š. L. 1881., s. 210.—226.

Kesterčanek: „Prilozi za povijest šuma itd.“. Š. L. 1883., s. 22.—24.

²⁾ Šporer: „Ansichten über Industrie, Landeskultur und Merkantil-Verhältnisse in den Südost-Slavischen Provinzen“, „Croatia“ 1840., S. 13., 14., 17., 18., 31., 34., 43., 54., 55.

„Šporer: Ein Wort aus dem Walde und für die Wälder meines theueren Vaterlandes“, „Croatia“ 1840. S. 185.—187.

Gospodarsko Društvo u Zagrebu počinje 1842. izdavati svoj društveni organ (List Mesečni). U tom listu godine 1843. iznosi Šporer obrazloženi predlog³⁾ „*da se osnuje narodni šumarstveni zavod*“ te donosi i osnovu organizacije toga zavoda. Šporer si zamišlja ovaj zavod u narodnom slavenskom duhu. Prema toj njegovoj osnovi u zavodu „imat će vazda prvenstvo domaći sinovi, a poslije njih drugi Slavjani“. To je imala da bude prva stepenica, preko koje je trebalo da se uspne narodno šumarstvo.

Po svom unutarnjem uredjenju Šporer zamišlja svoj narodni šumarski zavod kao neku kombinaciju izmedju škole u užem smislu riječi i nekog šumarsko-stručnog (otprilike taksacionog) ureda.

Zavod bi bio privatnog karaktera, kontrolu nad njim vršilo bi Gospodarsko Društvo i biralo sve potrebne službenike.

Ovaj predlog Šporerov bude po skupštini Gospodarskog Društva u načelu prihvaćen. (G. L. 1843. S. 203.) No zamisao Šporerova nije postala realnošću. Protiv njegove namisli i predloga postojala je neka struja. Vjerovatno je, da su to bili privatni šumari stranci — Nijemci, koji su krišom nastojali da ometu Šporerovu osnovu. I faktično su je omeli (G. L. 1844. S. 144.).

Sve ako i nije Šporerov predlog uspio, ipak ide njega zasluga, *da je prvi pokrenuo pitanje narodne šumarske nastave*, koja je tek osamnaest godina iza njegova pokušaja (1861) privedena u život osnutkom „Gospodarsko-Šumarskog Učilišta u Križevcima“.

Izgleda, da je i samo Gospodarsko Društvo požalilo, što nije usvojilo svojevreмени Šporerov predlog, jer je već prva naredna skupština izabrala Šporera *u znak priznanja za člana dopisnika* (G. L. 1845. S. 173.).

Šporera ide dalje zasluga, da je *napisao najstarije naše šumarsko djelo*⁴⁾. On ga je radio u razdoblju od 1841. do 1843. U to doba umrla mu je prva žena. On se povukao od javnoga rada i posvetio književnom radu. To je — za onda velik — priručnik, koji obradjuje čitavo šumarstvo.⁵⁾

Ne treba da nas zbunjuje činjenica, što je ovo djelo pisano njemačkim jezikom. Treba uvažiti, da ga je Šporer pisao kao činovnik Krajiške šumske uprave za upotrebu njenih organa. Za njega je njemački jezik bio onda zvanični jezik, to će reći jezik, kojim je on morao da piše. Pa kad toga i ne bi bilo, moralo bi mu se oprostiti, što se on kao narodni čovjek služi nenarodnim jezikom. Jer valja uvažiti, da u ono vrijeme pisati stručnu knjigu narodnim jezikom znači jednu golemu teškoću iz razloga, što narodna stručna terminologija onda uopće nije ni postojala. Konačno treba uvažiti, da su Šporera vlastodršci u Krajini radi njegova rodoljublja smatrali „sumnjivim puntarom (buntovnikom) i nezadovoljnikom, kojeg bi valjalo čim prije maknuti“.

³⁾ Pismo Franje Šporera Gospodarskom Društvu iz Vinkovaca od 12. II. 1843. (G. L. 1843. S. 88.—99.)

⁴⁾ Šporer: „Das Forstwesen oder vollständiges Forstlehrbuch“. Zagreb 1841.—1843. Tri knjige S. 530.

⁵⁾ Zašli bi predaleko, da ovdje prikazujemo ovu najstariju našu stručnu knjigu. Poblize vidi o tome: Kesterčanek op. cit. S. 214.

(Kesterčanek.) Razumljivo je, da je Šporer u toj teškoj i beznadnoj poziciji gonjenoga morao da se uteče njemačkom jeziku. (Prema pisanju Kesterčanekovom Šporer je bio dva puta suspendiran odnosno maknut iz službe kao nepouzdan elemenat.)

Uprkos toga, što ga je vlast kao narodnog čovjeka gonila, piše Šporer 1843. drugu svoju knjigu⁶⁾ narodnim jezikom. U njoj prikazuje *dendrometar, što ga je sam konstruisao*.⁷⁾ Ovo je djelce sam Šporer preveo na njemački jezik (1858).

Godine 1849. javlja se Šporer opet književnim radom svojim — *šumarskim katekizmom*.⁸⁾ To je kratki udžbenik za čuvare šuma. Ta knjižica nije samo važna sa gledišta njene praktične vrijednosti već i radi jake narodne žice, koja u njoj ozvanja. Godine 1851. piše Šporer prevod knjige: „*Leichtfassliche Anleitung zur Holzpflanzung*“ na traženje Gosp. Društva.

Posljedni su mu literarni rad *tabele za kubisanje*⁹⁾, što ih piše daleko od rodnog kraja povučen, gotovo zaboravljen.

Da bude čaša gorčine puna, desilo mu se pred samu smrt ovo. Kad je godine 1861. započelo Šumarsko Učilište u Križevcima svojim radom, zamolio je i Šporer jedno profesorsko mjesto. On je živio u misli, da njega kao prvoga pokretača šumarske nastave i pravog narodnog čovjeka ne će i ne smije mimoići bar to posljednje priznanje. No i tu se prevario, jer je zaboravio, da je njemu na čelu još uvijek bio vidljiv ožiljak negdanjega žiga nepouzdanosti.

Zaslugom crnih nenarodnih duša ostade mu molba neuvažena, a mjesto bude podijeljeno — mladjem njegovom drugu, koji je s njim do nedavna služio.

Šporer je umro 16. X. 1865. u Mehadiji, gdje je i sahranjen.

⁶⁾ „Opis i napatuk, kako se valja služiti s posve jednostavnim dendrometrom“. Karlovac 1843.

⁷⁾ Ovaj svoj dendrometar demonstrirao je i tumačio Šporer na prvom zboru šumara 26. XII. 1846. u Prečecu.

Prema pisanju Kesterčanekovom stariji su naši šumari još osamdesetih godina posjedovali taj dendrometar. (Jedan primjerak Šporerovog dendrometra nalazi se u dendrometrijskoj zbirci zagrebačkog šumarskog fakulteta.) Kesterčanek spominje, da je i on radio sa Šporerovim dendrometrom te je našao, da je dobar.⁶⁾

⁸⁾ Šporer: „Mali šumarski katekizam ili razgled svega onoga, što šumar, komu je o potpunom ispunjenju dužnosti svoga zvanja stalo neobhodno znati mora“. Karlovac 1849. S. 45.

⁹⁾ Šporer: „Tafeln zur Bestimmung des Cubischen Inhaltes cylindrischer und kegelförmiger Baumstämme“. Celovac 1858.